

О. О. Литвинов, Національний банк України, м. Київ

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ НА ДИНАМІКУ ВНУТРІШНІХ ЦІН З ТОЧКИ ЗОРУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІНОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У 2010 році було внесено зміни до закону про Національний банк України, де серед іншого було фактично вперше юридично визначено пріоритети грошово-кредитної політики у напрямку забезпечення стабільності національної валюти, зокрема визначено головним пріоритетом – досягнення цінової стабільності в країні. Втім, реалії посткризового розвитку економіки України на фоні відносно схожих тенденцій у країнах з розвинутою ринковою економікою вимагають більш гнучкого та детального підходу до визначення цілей і пріоритетів з точки зору необхідності вирішення актуальних економічних проблем і стимулювання економіки.

Одним зі шляхів аналізу, результати якого можуть надати певні орієнтири щодо загальних тенденцій і напрямку розвитку економіки України, є дослідження процесів, які мають природний, історично обумовлений характер і визначають глибинні економічні трансформації протягом тривалого часу. Одним з таких процесів можна вважати поступову неухильну економічну конвергенцію України із країнами з розвиненими економіками країн ЄС. Актуальність такого аналізу, крім іншого, визначається як наявністю сучасної політичної волі щодо інтегрування України в європейську економіку, так і необхідністю визначення в цьому контексті шляхів такої інтеграції.

Питанням економічної конвергенції як за кордоном, так і в Україні приділялося упродовж тих чи інших етапів економічного розвитку чимало уваги. До речі, саме ці питання розглядалися як найважливіші упродовж підготовки країн ЄС до введення єдиної валюти. Але, на відміну від завдань швидкої конвергенції країн ЄС для введення єдиної валюти, процеси конвергенції української економіки з європейською є природними і об'єктивно обумовленими. Саме тому процеси, що супроводжують конвергенцію і стимулюють об'єктивні природні перетворення в параметрах та напрямках економічного розвитку України практично упродовж всього пострадянського періоду, по суті своїй є найбільш об'єктивним віддзеркаленням реалістичності чи, навпаки, тих чи інших цілеспрямованих намагань щодо економічних перетворень.

Слід зазначити, що у більшості робіт приділяється увага значною мірою аналізу процесів економічної конвергенції як комплексному явищу, де у тісному зв'язку розглядаються всі аспекти економічних і соціальних зрушень на шляху конвергенції, а відтак часто-густо не приділяється належна увага питанням аналізу локальних процесів, супутніх конвергенції. В аспекті ж погляду на процеси економічної конвергенції з точки зору впливу на грошово-кредитну сферу України та, головне, на пріоритети розвитку грошово-кредитної політики доцільним було б окреслити відносно вузьке поле досліджень, зокрема дослідження змін на ринку внутрішніх цін України, тобто процесів цінової конвергенції.

Серед основних факторів прискорення змін у цінах внутрішнього ринку у контексті конвергенції з країнами ЄС слід виділити такі:

- інституціональні зміни, які кардинально вплинули на принципи ціноутворення на внутрішньому ринку;
- насичення ринку;
- посилення відкритості економіки і, як наслідок, цінова конкуренція товарів власного виробництва та імпортних, значна роль валютного фактора, поступове нівелювання різниці у товарній номенклатурі;
- зміни в ментальності споживання;
- відносно швидке збільшення вартості енергоносіїв у структурі формування цін на товари та послуги власного виробництва;
- зміни у структурі та характері отримання доходів населенням;
- оновлення номенклатури споживання товарів і послуг за рахунок науково-технічного прогресу та зближення напрямків його впливу на пріоритети споживання;
- експансія іноземного банківського капіталу, в тому числі як стимулятор споживчого буму.

Основними факторами гальмування цінових зрушень, що знаходяться у руслі процесів конвергенції, можна вважати:

- соціальні чинники (в першу чергу це стосується стримування зростання цін на послуги ЖКГ);
- принципи прямого або прихованого адміністрування цін;
- високий рівень монополізації як на ринку виробництва, так і у посередницькій мережі для окремих сегментів ринку;
- значне розшарування населення за рівнем доходів та відносно низький середній рівень доходів населення порівняно з країнами ЄС;
- значна різниця за системами оподаткування між Україною та ЄС;
- неможливість імпортозаміщення для окремих груп товарів і послуг;
- на сучасному етапі) наслідки фінансової кризи.

Основними рисами змін, характерних для процесів конвергенції, на внутрішньому ринку цін України можна вважати насамперед помітні зміни у співвідношеннях цін між собою на товарну продукцію та послуги в межах окремих сегментів ринку, які поступово наближують їх до співвідношень внутрішніх ринків країн ЄС, характерні зміни у ваговій структурі споживання товарів та послуг і загальне наближення рівня внутрішніх цін (з урахуванням курсового перерахунку валют) в Україні до рівня внутрішніх цін країн ЄС.

Результати первинного аналізу процесів цінових змін свідчать про незмінність характеру тривалих цінових зрушень і наближення цінових співвідношень до рівня аналогічних співвідношень в ЄС незалежно від швидкості зближення загальних відносних рівнів цін, від темпів інфляції, темпів зростання (або навпаки) рівня доходів, динаміки показників зовнішньоекономічної діяльності, обмінного курсу та декількох інших важливих чинників впливу на ціни.

Об'єктивна обумовленість процесів економічної конвергенції, яка чітко віддзеркалюється у ціновій динаміці, у світлі актуальності європейської інтеграції вимагає більш гнучких підходів до визначення цілей і пріоритетів у

грошово-кредитній політиці, ніж лише неухильне прагнення забезпечення цінової стабільності, яке за активного застосування антиінфляційних інструментів може виявитися суттєвим гальмом економічного відновлення. А наявність помітно схожих з ЄС економічних проблем посткризового розвитку вимагає знаходитися у спільному руслі дій і напрямів економічних трансформацій.

Питання цінових аспектів процесу економічної конвергенції, намагання розкрити яке було здійснено у даній статті у контексті питань цінової стабільності і напрямків розвитку грошово-кредитної політики, безумовно, вимагає більш ретельного аналізу та потребує подальшого вивчення з урахуванням максимуму статистично забезпечених факторів і тенденцій та застосуванням математичного апарату, що і передбачається автором у подальшому.